

Handläggare: Hanna Gårdstedt
Telefon: 508 31 564

Till
Kulturnämnden

KuN 2012-10-25
Nr 6

Svar på skrivelse om Stockholms innerstads kulturhistoriskt intressanta bensinstationer

Förslag till beslut

Skrivelsen besvaras genom detta tjänsteutlåtande

Sammanfattning

Rådet till skydd för Stockholms skönhet framför i en skrivelse daterad 2012-09-03 att ett stort antal bensinstationer i Stockholms innerstad har lagts ner under den senaste tioårsperioden. Rådet framför att stationerna är ett viktigt uttryck för Stockholms moderna historia och anser att miljöerna bör bevaras och lyftas fram. Orsaken till att bensinstationer försvunnit är att miljöerna utgör en säkerhetsrisk. Risk för brand uppstår framför allt i samband med lossning av bensin.

Förvaltningen ser positivt på att bilismens kulturhistoriskt värdefulla miljöer lyfts fram och bevaras för framtiden. I Stockholm finns en mängd olika typer av miljöer som fått sin form och funktion i bilsamhälle. Kulturhistoriskt värdefulla bensinstationer finns både i innerstaden och i ytterstaden. Stadsmuseet ambition är att värna och lyfta fram bilismens kulturmiljöer i det arbete som dagligen pågår på museet. Ambitionen på längre sikt är även att innerstadens värdefulla miljöer från tidsperioden 1960-1990 ska läggas in i museets kulturhistoriska klassificeringskarta. I den gruppen ingår även bensinstationer i innerstaden.

Berit Svedberg
Kulturdirektör

Ann-Charlotte Backlund
Stadsantikvarie

Underlag för beslut

Skrivelse daterad 2012-09-03, ställd till Kulturnämnden från Rådet till skydd för Stockholms skönhet, ”Ang. Stockholms innerstads kulturhistoriskt intressanta bensinstationer”.

UTLÅTANDE

Ärendet

Rådet till skydd för Stockholms skönhet har till Kulturnämnden ställt en skrivelse angående kulturhistoriskt intressanta bensinstationer i Stockholms innerstad.

Ärendets beredning

Ärendet har handlagts av Stockholms Stadsmuseums kulturmiljöenhet.

Bakgrund och syfte

Rådet framför i sin skrivelse daterad 2012-09-03 att ett stort antal av Stockholms bensinstationer av olika skäl tvingats lägga ner under den senaste tioårsperioden. Det har inneburit att samtidshistoriska miljöer försvunnit. Eftersom stationerna är ett viktigt uttryck för Stockholms moderna historia anser rådet att dessa miljöer bör bevaras för framtiden.

Rådet pekar även på att inte mindre än 25 rivningslov för trafikmiljöer i Stockholms innerstad har beviljats under perioden 2000-2010. Rådet beskriver att vissa stationer helt försvunnit medan andra finns kvar med en förändrad användning. I Skrivelsen nämns följande tre stationer som försvunnit, Gulf vid Strandvägen, Shell vid Norra Bantorget och BP vid Ringvägen. Av stationer som finns kvar men har en annan användning nämns Centralgaraget vid korsningen Vanadisvägen–Sveavägen samt Shell vid Strandvägen. Den tidigare Shellmacken vid Strandvägen är en liten funktionalistisk byggnad till stora delar i glas, ritad av Peter Celsing 1955.

Rådet nämner även tre bensinstationer som fortfarande är i bruk och besitter arkitektur- och samhällshistoriska värden men hotas av nedläggning. Dessa är Statoil (fd Pratts) i korsningen Birger Jarlsgatan–Kungsstengatan, OKQ8 (fd IC) i Katarinagaraget vid Katarinavägen samt OKQ8 (fd Garage AB Union) vid Värtavägen.

Enligt ÖP 99 (bilaga 3 ”Miljö- och riskfaktorer”) samt kontakter med Storstockholms brandförsvaret utgör bensinstationer i Stockholms innerstad en

säkerhetsrisk. På grund av brandrisk finns riktvärden för skyddsavstånd mellan bland annat tappställen för bensin och andra funktioner. Risk för brand uppstår framför allt i samband med lossning av bensin. Bensinstationerna orsakar även lukt och buller samt tunga transporter genom stadskärnan.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ser positivt på att bilismens kulturhistoriskt värdefulla miljöer lyfts fram och bevaras för framtiden. Det finns ett flertal miljöer i Stockholm som fått sin form och funktion i det bilsamhälle som växt fram under 1900-talet. I bilsamhällets kulturarv ingår allt ifrån vägar och garage, till bensinstationer, motell och varuhus som sedan 1960-talet växt fram i särskilda köpområden utanför stadskärnan. Kungens kurva är ett tidigt exempel på ett sådant område.

Stadsmuseet tog inom ramen för ytterstadsinventeringen under åren 2004-2009 fram ett material om bilismens miljöer i Stockholms ytterstad. Bebyggelse uppförd före 1990 ingick i inventeringen vilken resulterade i att ett antal byggnader i ytterstaden fick en färgmarkering på stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta. Merparten av innerstadens bebyggelse uppförd före 1960 är sedan 1996 kulturhistoriskt klassificerad. Klassificeringen är ett kunskapsunderlag som bland annat används i det dagliga arbetet inom kommunens förvaltningar, exempelvis i samband med detaljplanering och bygglovprövning. Byggnaderna klassificeras i fyra kategorier med hänsyn till deras kulturhistoriska värde och redovisas på kartor och i register med färgerna blått, grönt, gult och grått. Blått anger bebyggelse vars kulturhistoriska värde motsvarar fordringarna för byggnadsminnen i kulturminneslagen. Grön betyder att fastigheten har bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Gult avser en fastighet med bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde. Fastighet markerad med grått går inte att hänföra till någon av ovanstående kategorier.

Kulturhistoriskt värdefulla bensinstationer finns både i Stockholms innerstad och i ytterstaden. Några exempel i Stockholms ytterstad finns i Västertorp, Björkhagen och Rinkeby. I Västertorp ligger en före detta bensinstation uppförd på 1950-talet (Backhoppet 2). Pumpen är idag borttagen men byggnaden i anslutning till bostadshus med butikslokaler i bottenplanet är ett typiskt inslag i 1950-talets stadsdelsgestaltning. Fastigheten är grön på stadsmuseets klassificeringskarta. En annan kulturhistoriskt värdefull station är den som låg i bottenvåningen på kvarteret Duggregnet 5 i Björkhagen. Det höga skivhuset uppfördes i mitten av 1950-talet som ett samhälle i miniatyr. Här fanns medborgarhus, daghem,

ungdomshotell, familjebostäder, ateljéer, pensionärsbostäder, restaurang, garage och bensinstation. Lokalen har idag en annan användning men byggnaden är ett viktigt landmärke och blåmarkerad på stadsmuseets klassificeringskarta. Vid Rinkeby allé i Rinkeby finns ett exempel på en bensinstation från 1970-talet med höga kulturhistoriska värden. Denna station har ett karaktäristiskt skärmtak samt en ”gör det själv hall”, ett OK-koncept karaktäristiskt för 1960-talet. Stationen är grönmarkerad på Stadsmuseets klassificeringskarta men dess framtid är oviss på grund av pågående planarbete.

Förvaltningen är positiv till att bensinstationer i innerstaden har fått en ny användning och på så sätt finns kvar. Det gäller inte minst Peter Celsings funktionalistiska glasbyggnad vid Strandvägen. Ett annat exempel är den före detta station som ligger i hörnet Östermalmstorg–Sibyllegatan. Stationen används idag för biluthyrning och ligger i bottenplanet på ett bostadshus från 1920-talet. Nuvarande användning gör att lokalen har kunnat behålla stora delar av sin utformning vilket är värdefullt ur kulturmiljösynpunkt. Statoils bensinstation i korsningen Birger Jarlsgatan–Kungsstengatan, vilken ursprungligen uppfördes 1926 och fortfarande är i bruk, är grönmarkerad på stadsmuseets klassificeringskarta.

Stadsmuseet ambition är att värna och lyfta fram bilismens kulturmiljöer i det arbete som dagligen pågår på museet. Bilsamhällets kulturmiljöer är ett lika viktigt kulturarv som de byggnader och miljöer som berättar om Stockholms äldre historia. För förståelsen av vårt samhälle idag krävs pusselbitar från alla stadens olika historiska epoker. På längre sikt är även ambitionen att värdefulla byggnader och miljöer i innerstaden från tidsperioden 1960-1990 ska läggas in i museets kulturhistoriska klassificeringskarta. I den gruppen ingår även bensinstationer i innerstaden.

Bilaga:

Skrivelse daterad 2012-09-03, ställd till Kulturnämnden från Rådet till skydd för Stockholms skönhet, ”Ang. Stockholms innerstads kulturhistoriskt intressanta bensinstationer”.

